

Дмитро БУРІМ
(Київ, Україна)

УДК: 930.253: 94 (431): 94 (477) (092) І. Мірчук

**Україніка в Архіві Університету Гумбольдта
(Берлін, Німеччина). Матеріали до біографії
професора доктора Івана Мірчука**

Останніми роками з'явилося чимало публікацій джерелознавчого та науково-довідкового характеру із зарубіжної архівної україніки: огляди архівних та бібліотечних фондів зарубіжних країн, монографічні дослідження, публікації окремих документів, тематичні збірки, корпуси джерел із зарубіжних архівів тощо¹⁰[1; 2; 3; 4; 10; 11; 13; 14; 15; 16; 18–26].

---

¹⁰ Архівна україніка в Канаді: довідник / Упорядники: І. Матяш (керівник), Р. Романовський, М. Ковтун та ін.; Держкомархів України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства, Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту. – К., 2010. – 882 с.; Борзя Г. В. Зарубіжні архіви та зарубіжна архівна україніка // Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол.: Я. С. Калакура (гол. ред.) та ін. – К., 1998. – С. 105–130; Українська архівна енциклопедія / Редколегія: І. Б. Матяш (голова) та ін. – К., 2008. – 882 с.; Бурім Д. В., Кучерук О. С., Маврін О. О. Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі. – К., 2007. – 528 с.; Гирич І. Б. Канадський архів Андрія Жука // Молода нація: альманах. – 2002. – № 3. – С. 168–176; Дашкевич Я. Р. Українські збірки в Нью-Йорку // Матеріали засідань Істоичної та Археографічної комісії НТШ в Україні. – Л., 1999. – Вип. 2: (1995–1997). – С. 178–181; Кураєв О. О. Архівна україніка в державних архівах Берліна: Документи стосовно політики Німеччини в українському питанні 1913–1918 рр. // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. Міжвідомчий збірник наукових праць. – К., 2006. – Вип. 8. – С. 141–149; Кураєв О. О. Політика Німеччини й Австро-Угорщини в Першій світовій війні: український напрямок. – К., 2009. – 456 с.; Листування Євгена Деслава / Упорядкування, вступна стаття й коментар Ю. А. Мицика. – К., 2009. – 360 с.; Листування Митрополита Іларіона (Огієнка) / Упорядник Ю. А. Мицик. – К., 2006. – 568 с.; Матеріали до історії Українського Історичного Товариства / Ред. А. Атаманенко. – Нью-Йорк; Острого, 2006. – 384 с.; Матяш І. Б. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст. – К., 2008. – 152 с.; Мицик Ю. А. Огляд джерел з історії України та Росії XV–XIX ст. в зібраннях ФРН // Український археографічний щорічник. – К., 1999. – Вип. 3–4. – С. 110–140; Момрик М. Українські архівні збірки при Національному архіві Канади // Архіви України. – 1995. – № 1/3. – С. 79–87; Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008. – 688 с.; Себта Т. М. Україніка в Берлінській державній бібліотеці Пруської культурної спадщини та Федеральному архіві в Берліні // Архіви України. – 2007. – №№ 1–3. – С. 215–249; Документи і матеріали з історії Організації українських націоналістів. – Том 1. 1927–1930 / Упорядники: Кучерук О. С., Черченко Ю. А. – К., 2005. – 480 с.; Том 2. Ч. 1. 1931–1934 / Упорядник Черченко Ю. А. – К., 2010. – 464 с.; Том 2. Ч. 2. Листування Є. Коновальця з Д. Андрієвським (1927–1934) / Упорядник Черченко Ю. А. – К., 2007. – 536 с.; Том 7. Документи Комісії державного планування ОУН (КДП ОУН) / Упорядники Кучерук О. С., Черченко Ю. А. – К., 2002. – 208 с.; Hornykiewych Theophil (Hrsg.) Ereignisse in der Ukraine

В Німеччині матеріали з зарубіжної україніки зберігаються в усіх провідних архівах та бібліотеках. Це: *Федеральний архів ФРН (Берлін)*, *Політичний архів Міністерства закордонних справ ФРН (Берлін)*, *Тасмний державний архів Культурне надбання Пруссії (Берлін)*, *Архів Федеральної землі Берлін (Берлін)*, *Архів Університету Гумбольдта (Берлін)*, *Державна бібліотека культурне надбання Пруссії*, *Державний архів в Мюнхені*, *Архів міста Мюнхена*, *Баварська державна бібліотека*, *Військовий архів у Фрайбурзі тощо*¹¹.

У фондах *Архіву Університету Гумбольдта (Humboldt-Universität zu Berlin, колишній Friedrich Wilhelm Universität zu Berlin)*¹² зберігається достатньо велика кількість матеріалів із зарубіжної україніки, зокрема, матеріали з історії української еміграції в Німеччині міжвоєнного періоду. А саме:

– матеріали про діяльність Українського наукового інституту в Берліні 1926–1945 рр. (плани роботи та звіти про діяльність Інституту, розклади занять, листування тощо)¹³ [43–45];

– персональні справи співробітників Університету Фрідріха Вільгельма: професора д-ра І. Мірчука, професора д-ра З. Кузеля, доцента д-ра В. Леонтовича¹⁴ [34; 36; 38];

– персональні справи професорів університету, які співпрацювали з Українським науковим інститутом в Берліні: *особова справа професора д-ра Макса Фасмера*¹⁵ – директора Інституту славистики Університету Фрідріха Вільгельма, *особова справа професора історії Фрідріха Майнеке*¹⁶; *особова справа професора д-ра Антона Пальме*¹⁷ – куратора українського наукового інституту в Берліні; *особова справа професора д-ра Клеменса Шаршмидта* – керівника факультету міжнародних відносин Університету Фрідріха

1914–1922. *Deren Bedeutung und historische Hintergünde: Bd. 1 – 4.* / W. R. Lypynsky East European Research Institute. – Philadelphia; Horn: Verlag Ferdinand Berger & Söhne OHG, 1966–1969 та ін.

¹¹ Bundesarchiv der Bundesrepublik Deutschland (Berlin); Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes der Bundesrepublik Deutschland (Berlin); Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz (Berlin); Landesarchiv Berlin (Berlin); Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin), Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz, Staatsarchiv München, Archiv der Stadt München; Die Bayerische Staatsbibliothek; Bundesarchiv–Militärarchiv Freiburg та ін.

¹² Берлінський університет Гумбольдта (*Humboldt-Universität zu Berlin*) заснований 16 серпня 1809 року. 1828 року отримав назву Університет Фрідріха Вільгельма (*Friedrich Wilhelm Universität zu Berlin*), на честь короля Пруссії Фрідріха Вільгельма III. 1949 року Університет названо на честь братів Гумбольдтів.

¹³ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Nr. 547. Ukraine–Institut. 1926–1927; Nr. 895. Ukraine–Institut. Dezember 1928 – November 1934. Bestand Wirtschaftshochschule Berlin (1906–1945). Nr. 854. Tätigkeitsberichte des Ukrainischen Instituts 1933–1941.

¹⁴ Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten Prof. Dr. J. Mirtschuk. M 219. Bände I–II; Personal Akten Prof. Dr. Z. Kuziela. K 447; Personal Akten Doz. V. Leontowitsch. L 269.

¹⁵ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Max Vasmer. V 7. Bände 1–5.

¹⁶ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Friedrich Meinecke. M 140. Bände 1–3.

¹⁷ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Anton Palme. P. 19.

Вільгельма¹⁸, особова справа професора д-ра Георга Ляйбрандта¹⁹ та ін. [35; 37; 39; 40; 41];

– документи, пов'язані з діяльністю студентських організацій Університету, зокрема, товариств, які об'єднували українських студентів²⁰[42];

– матеріали про діяльність факультету міжнародних відносин Університету Фрідріха Вільгельма, де викладали професори І. Мірчук, З. Кузеля та інші українські вчені²¹[31–33].

В Архіві Університету Гумбольдта зберігаються два томи особової справи українського філософа, історика культури та громадського діяча, директора Українського наукового інституту в Берліні у 1931–1945 роках, професора д-ра Івана Мірчука: біографія вченого, листування професора І. Мірчука з керівництвом Університету, звіти про діяльність тощо²²[38].

В публікації подано біографію професора І. Мірчука, список його наукових праць, перелік конференцій, в яких він брав участь, список рецензій на наукові роботи²³[38; ВІ. 2–11]. Ці документи були підготовлені проф. І. Мірчуком 1940 року для подання керівництву Університету Фрідріха Вільгельма та міжнародного факультету, де професор доктор Іван Мірчук викладав польську мову (документ 1 – *Біографія І. Мірчука*; документ 2 – *Характеристика І. Мірчука, підписана генералом-майором бароном фон Плото*; документ 3 – *Наукові праці І. Мірчука 1926–1939 років*; документ 4 – *Інформаційні статті І. Мірчука, опубліковані в наукових журналах*; документ 5 – *Наукові конгреси, в роботі яких брав участь І. Мірчук*; документ 6 – *Рецензії на наукові праці, підготовлені І. Мірчуком*).

1.

Prof. Dr. J. Mirtschuk

Lebenslauf.

Ich bin in Stryj, Oesterreich am 18.VI.1891 geboren, arisch, griechisch-katholisch (Vater Johann, aktiver Hauptmann, dann Bankdirektor, Mutter Marie, geb. Ullmann). Nachdem ich das humanistische Gymnasium mit polnischer

---

¹⁸ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Clemens Scharschmidt. S. 25.

¹⁹ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Georg Leibbrandt. – L 90.

²⁰ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Bestand Rektor und Senat (1835–1945). Nr. 976 Politische Vereine (1928–1931); Nr. 902. Sonstige politischen Vereine. 8) Ukrainische Studenten–Gruppe.

²¹ Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Nr 878; Auslandswissenschaftliche Fakultät (1940–1944); Bestand Rektor und Senat (1835–1945). Nr. 233. Auslandswissenschaftliche Fakultät; Nr. 234. Auslandswissenschaftliche Fakultät (1940–1944).

²² Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten Prof. Dr. J. Mirtschuk. M 219. Bände I–II

²³ Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten Prof. Dr. J. Mirtschuk. M 219. Band II. Blätter 2–11.

Unterrichtssprache in Stryj im J. 1909 mit Auszeichnung beendete, inskribierte ich an der philosophischen Fakultät der Wiener Universität und promovierte dort zum Doktor der Philosophie im Jahre 1914, worauf ich noch einige Zeit vor dem Ausbruch des Weltkrieges als Assistent an dem philosophischen Institut in Wien bei Prof. A. Stöhr tätig war. Am ersten Tage der allgemeinen Mobilmachung rückte ich zum österreichischen Militär (Feldjägerbataillon 20) ein und zog im Januar 1915 gegen die Russen ins Feld, wo ich bis zu meiner Verwundung im Juni 1915 (Lanzenstich durch den Brustkorb und zwei Säbelhiebe) verblieb. Im November 1915 ging ich wieder an die italienische Front ab, wurde aber im Juni 1916 auf Grund des Majestätsgesuches meiner Mutter, welche einige Söhne verloren hatte, zum Hinterlandsdienste abkommandiert. Im Mai 1917 meldete ich mich trotzdem neuerdings ins Feld und fand bei der Spezialtelephonstation an der rumänischen Front bis zum Umsturz 1918 Verwendung. Im Januar 1915 wurde ich Kadett, bereits im März desselben Jahres für tapferes Verhalten vor dem Feinde Fähnrich, 1. Januar 1916 Leutnant und 1.1.1918 Oberleutnant in der Res. Kriegsauszeichnung: Silberne Tapferkeitsmedaille I. und II Klasse, Signum laudis, Karl Truppenkreuz u. s. w. Im April 1918 heiratete ich eine Deutsche, die nach Wien zuständige Maria Holobek, Tochter des Chefs der Bergbausektion im Ministerium für öffentliche Arbeiten in Wien. Nachdem Zerfall der österreichischen Monarchie im November 1918 trat ich in den Zivildienst der ukrainischen Regierung in Stanislaw ein und wurde zum Ministerialsekretär ernannt. Nach der Besetzung Galiziens durch die Polen im Mai 1919 flüchtete ich nach Wien, wo ich meine philosophischen Studien bei Prof. Stöhr wieder aufnahm. Im J. 1921 wurde ich Dozent für Philosophie an der ukrainischen Universität in Prag, 1925 außerordentlicher Professor und 1931 ordentlicher Professor für Philosophie an der derselben Universität. Während meiner Tätigkeit in Prag behielt ich Wien als meinen ständigen Wohnort.

Als Sohn eines ukrainischen Vaters und einer Deutschen Mutter, durch mein Studium in Wien und durch meine Frau mit dem Deutschland eng verbunden stellte ich mir zur Aufgabe, einerseits die kulturellen Bestrebungen des ukrainischen Volkes, welches nach jahrhundertelanger Unterjochung wieder seine politische Selbständigkeit erlangte, in der deutschen wissenschaftlichen Welt bekannt zu machen, andererseits aber ukrainische studierende Jugend mit den Errungenschaften der deutschen Wissenschaft und Kultur vertraut zu machen und sie im Geiste der deutschen Ideale zu erziehen. In diesem Sinne wirkte ich an der Universität in Prag, zu diesem Zwecke wurde ich im Jahre 1924 ständiger Mitarbeiter der *Minerva* – Zeitschrift der gelehrten Welt und des *Minerva* – Jahrbuches, in welchen ich eine Reihe von Artikeln über ukrainische wissenschaftliche Institutionen und wichtigere Erscheinungen des kulturellen Lebens veröffentlichte. Als daher im Jahre 1926 an mich die Einladung erging, Mitglied des ukrainischen wissenschaftlichen Institutes in Berlin zu werden, welches die meiner Einstellung analogen Ziele verfolgen sollte, nahm ich diese Aufforderung mit Freude an und siedelte mit meiner Familie von Wien nach Berlin zum ständige Aufenthalte über. Während meiner ganzen Tätigkeit in Berlin war ich bemüht, im Sinne der von mir angestrebten Ziele zu wirken, wobei ich in den verschiedenen Sphären des deutschen wissenschaftlichen Lebens mich zu bestätigen trachtete (Vorträge an der Berliner Universität und an anderen deutschen Universitäten wie Münster, Königsberg und Prag, Referate in den gelehrten Gesellschaften / Kant-Gesellschaft /, Teilnahme an Kongressen z. B. an dem Kongreß für Aesthetik in Halle 1927, an dem Hegelkongreß in Berlin 1931, Mitarbeit an den wissenschaftlichen Zeitschriften – Kantstudien, Jahrbücher für Geschichte und Kultur der Slaven, Zeitschrift für slavische Philologie, Slavische Rundschau,

Germanoslavica, Kyrios, Mitteilungen der deutschen Akademie München, Schriftenreihe der Alberus-Universität Königsberg u. s. w.).

Nachdem mit dem 1. I. 1932 alle Zuschüsse der Regierung für das ukrainische Institut eingestellt wurden und Prof. Doroschenko, der bisherige Direktor des Instituts nach Prag übersiedelte, übernahm ich seine Leitung und arbeitete ohne Gehalt durch 11 Monate bis zum 1. XII. 1932, d. i. bis zum Augenblick, da es gelungen war, die materielle Sicherung dieser Anstalt zu gewährleisten. In den darauffolgenden Jahren wurde die Tätigkeit des Instituts bedeutend erweitert und die Aufnahme seines Haushalts in den Haushalt des Reichskultusministerium erwirkt. Vom März 1938 bis Januar 1939 führte ich als Direktor des Instituts auch die Geschäfte seines Kurators.

Im Jahre 1938 wurde ich zum ordentlichen Mitglied der Schewtschenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg (Ukrainische Akademie der Wissenschaften) ernannt.

Meine wissenschaftlichen Arbeiten erschienen in 5 Sprachen: in der deutschen, ukrainischen, polnischen, tschechischen und englischen Sprache.

Vom Jahre 1929 bis heute führte ich an der Wirtschaftshochschule die Kurse der polnischen Sprache und halte Vorlesungen aus dem Gebiete der Polenkunde. Vom 1. I. 1940 habe ich einen Lehrauftrag an der Auslandswissenschaftlichen Fakultät der Universität in Berlin.

Im Jahre 1935 meldete ich mich freiwillig zum Militärdienst und wurde als Oberleutnant der Reserve in die deutsche Armee aufgenommen. Am 1. VIII. 1939 wurde ich zu einer vierwöchigen Übung herangezogen und im Anschluß daran machte ich den ganzen polnischen Feldzug bis zum 15. I. d. J. mit, wobei ich bei der Oberfeldkommandatur 530 nicht nur als Dolmetscher-Offizier, sondern auch als Adjutant des Generals und Leiter einer Abteilung des Stabes tätig war. Mein Dienstleistungszeugnis liegt bei. Im Mai d. J. wurde ich zum Hauptmann der Res. befördert und im August erhielt ich für den Polenfeldzug das Kriegsverdienstkreuz II. Klasse mit Schwertern. *Ich bin Mitglied der N. S. D. Dozentenschaft Nr. 6659²⁴.*

Prof. Dr. Mirtschuk (ніднуч)

Humboldt-Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator. Personal Akten J. Mirtschuk M 219. Band II, Bl. 2-4. Машинопис. Оригінал.

Переклад

Проф. Др. І. Мірчук

Життєпис.

Я народився в місті Стрий, Австрія 18. VI. 1891, арієць, греко-католик (Батько Іван, кадровий офіцер, капітан, згодом директор банку, мати Марія, уроджена Ульман). Після закінчення з відзнакою у 1909 році гуманітарної гімназії з польською мовою викладання у місті Стрий, я вступив на

---

²⁴ Дописано від руки.

філософський факультет Віденського університету та 1914 року захистив там докторську дисертацію з філософії, та деякий час перед початком світової війни працював в Інституті філософії в Відні у професора А. Штьора²⁵ як асистент. В перші дні загальної мобілізації вступив до австрійської армії (20-ий фельд'єгерський батальйон) та вирушив у січні 1915 року на фронт проти росіян, де знаходився до поранення у червні 1915 року (удар списом крізь грудну клітину та два удари шаблею). В листопаді 1915 року я знову відправився на італійський фронт, однак у червні 1916 року на підставі клопотання моєї матері, яка втратила кількох синів, перед монархом, мене було відкомандировано на службу в тилу. Однак у травні 1917 року я знову повернувся до діючої армії та служив при спеціальній телефонній станції на Румунському фронті до перевороту 1918 року. У січні 1915 року я став кадетом, вже у березні того ж року за хоробре поведження в бою – прапорщиком, 1 січня 1916 року – лейтенантом і 1. 1. 1918 року – старшим лейтенантом резерву. Військові нагороди: Срібна медаль за хоробрість I-го та II ступеня²⁶, Медаль за військові заслуги (інша назва «*Signum laudis*» – Д. Б.)²⁷, Військовий хрест Імператора Карла²⁸ та ін. У квітні 1918 року я одружився з німкенєю, Марією Голобек, дочкою керівника гірничої секції Міністерства громадських робіт у Відні. Після розпаду Австрійської монархії в листопаді 1918 року я поступив на цивільну службу до українського уряду в Станіславі, мене було призначено на посаду секретаря міністерства. Після окупації Галичини поляками в травні 1919 року, я втік до Відня, де поновив свої філософські студії у професора Штьора. 1921 року став доцентом філософії Українського університету в Празі, 1925 року – екстраординарним професором та 1931 року – ординарним професором цього університету. Під час моєї діяльності у Празі Відень залишався місцем мого постійного проживання.

Як син українського батька та німецької матері, будучи щільно пов'язаним з німецькою національною самобутністю, через мої студії у Відні та через мою дружину, ставив собі за завдання, з одного боку, ознайомити німецький науковий світ з культурними стремліннями українського народу, який після кількох літнього поневолення знову здобув свою політичну незалежність, та з другого боку, ознайомити українську студіюючу молодь з досягненнями німецької науки та культури, а також виховати їх в душі німецьких ідеалів. У цьому напрямку я працював в університеті в Празі, для досягнення цієї мети я став 1924 року постійним співробітником журналу *Minerva – Zeitschrift der gelehrten Welt* та *Minerva – Jahrbuch*, в яких опублікував ряд статей про українські наукові інституції та важливі видання культурного життя. Коли 1926 року мені надійшло запрошення, стати членом Українського наукового

---

²⁵ Адольф Штьор, професор філософії Віденського університету.

²⁶ Срібна медаль за хоробрість I-го та II ступеня. Нагорода затверджена 19 липня 1789 року імператором Священної Римської Імперії Німецької Нації. Нагороджувались унтер-офіцери та рядові солдати. 15 вересня 1917 року до Статуту нагороди були внесені зміни – «Золотою» та «Срібною» медалями могли нагороджуватися відтепер й офіцери.

²⁷ Медаль за військові заслуги (інша назва «*Signum laudis*»). Нагорода була затверджена імператором Францем Йосипом I 12 березня 1890 року за видатні досягнення під час війни або бездоганної служби в мирний час. Нагороджувалися тільки офіцери.

²⁸ Військовий хрест Імператора Карла. Нагорода затверджена 16 грудня 1916 року останнім імператором Австрії та королем Угорщини Карлом I для нагородження всіх військових без різниці звання, які перебували у фронтовій смузі мінімум три місяці.

інституту в Берліні, який ставив перед собою аналогічні цілі, я з радістю прийняв це запрошення та переїхав зі своєю родиною з Відня до Берліна на постійне проживання. Під час моєї діяльності в Берліні я намагався працювати в напрямку визначених мною цілей, підтверджуючи їх у різних сферах німецького наукового життя (довопіді в Берлінському університеті та інших німецьких університетах, таких, як Мюнстер, Кенігсберг та Прага, реферати в наукових товариствах /Товариство Канта/, участь у конгресах, наприклад, Конгрес з естетики в Галле, 1927 року, Гегелівський конгрес в Берліні, 1931 року, співпраця в наукових журналах – *Kantstudien*, *Jahrbücher für Geschichte und Kultur der Slaven*, *Zeitschrift für slavische Philologie*, *Slavische Rundschau*, *Germanoslavica*, *Kyrios*, *Mitteilungen der deutschen Akademie München*, *Schriftenreihe der Alberus-Universität Königsberg* та ін.).

Після того, як з 1. І. 1932 року всі субсидії уряду для українського Інституту припинилися та професор Дорошенко, попередній директор Інституту, переїхав до Праги, я перейняв керівництво Інститутом та працював без зарплати протягом 11 місяців до 1. XII. 1932 року, тобто до того моменту, коли вдалося забезпечити матеріальну стабільність цієї установи²⁹. У наступні роки діяльність Інституту значно розширилася і його бюджет було включено до бюджету Імперського міністерства в справах культурів. З березня 1938 року по січень 1939 року як директор Інституту я керував також справами його Кураторії.

1938 року мене було обрано дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка у Львові (Української академії наук).

Мої наукові праці виходили п'ятьма мовами: німецькою, українською, польською, чеською та англійською.

З 1929 року до сьогоднішнього дня читаю курс польської мови, а також лекції з полоністики у Вищій господарській школі. З 1. І. 1940 року викладаю на Міжнародному факультеті Берлінського університету.

---

²⁹ Стосовно ситуації в Українському науковому інституті в Берліні у 1931 році детально дивіться: Бурім Д. В. Два погляди на історію конфлікту 1930–1931 рр. в Українському науковому інституті в Берліні // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 474–490; Бурім Д. В. До історії конфлікту 1930–1931 років в Українському науковому інституті в Берліні: листи Дмитра Дорошенка і Олександра Скорописа-Йолтуховського до голови Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові професора Івана Раковського // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. Наукові доповіді Всеукраїнської конференції (Київ, 19–20 листопада 1996 року). – К., 1997. – Частина перша. – С. 268–279; Бурім Д. В. Науково-організаційна, викладацька та дослідницька діяльність Д. І. Дорошенка в першій період існування Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931 рр.) // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 491–511; Бурім Д. В. Організація українських націоналістів і Гетьманський центр в боротьбі за Український науковий інститут в Берліні та позиція німецьких урядових кіл (1933 р.) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія „Історія, економіка, філософія” Вип. 7–8 Український консерватизм і гетьманський рух: Історія, ідеологія, політика / Гол. ред. Ю. І. Терещенко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2005. – С. 185–195; Kumke Carsten Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin: Zwischen Politik und Wissenschaft // Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. – 1995. – Nr. 43. – S. 218–253.

1935 року я добровільно записався на військову службу та був зарахований до німецької армії як старший лейтенант резерву. 1. VIII. 1939 року я був залучений до чотиритижневих навчань та відразу після цього брав участь у польській кампанії до 15. I. цього року³⁰, причому діяв при головній польовій комендатурі 530 не тільки як офіцер–перекладач, але й як ад'ютант генерала та керівник одного з підрозділів штабу. Моя службова характеристика додається. У травні цього року я отримав звання капітана резерву та в серпні був нагороджений за польську кампанію Хрестом за військові заслуги II класу з мечами³¹. Член Націонал-соціалістичного німецького об'єднання доцентів, номер посвідчення 6659.

Проф. Др. І. Мірчук (*нідмис*)

2.

*Abschrift*³²

Oberfeldkommandatur 530
II a Nr. 38/40 Geh.

St. Qu., den 18. 2. 40.

Dienstleistungszeugnis.

Oberleutnant d. R. Mirschuk war seit dem 1. 8. 39 als Dolmetscher–Offizier dem Stabe des Kommandanten des rückwärtigen Armee–Gebiet 530 (spätere Oberfeldkommandatur 530) zugeteilt. Er hat während des Feldzuges gegen Polen durch seine gründlichen Kenntnisse der Sprache und der Verhältnisse des Landes dem Kommandanten ausserordentlich wertvolle Dienste geleistet. Während der Erkrankung des Adjutanten vom 13. 9. 39 bis 1. 11. 39 hat er diesen vorbildlich vertreten, später hat er die Abteilung I c (Spionageabwehr) zu meiner vollsten Zufriedenheit bis zu seinem Ausscheiden am 10. 1. 40 geleitet.

Oberleutnant M. war ein Mann, der sich in jede Lage schnell hineinfinden konnte und jede Aufgabe klug und praktisch anfasste. Dabei war er von lauterster Kameradschaftlichkeit, ein frischer, innerlich fester, überall brauchbarer und zuverlässiger Offizier. Er hatte meine volle Achtung. Im Kameradenkreise erfreute er sich hoher Wertschätzung.

gez. Freiherr von Plotho
Generalmajor

Stempel der Oberfeldkommandatur

---

³⁰ Йдеться про січень 1940 року.

³¹ Хрест за військові заслуги з мечами – німецький військовий хрест, затверджений А. Гітлером 18 жовтня 1939 року (в річницю битви народів). Хрестом за військові заслуги з мечами нагороджувались учасники бойових дій, які проявили мужність перед обличчям ворога.

³² Дописано від руки.

Переклад

Копія

Головна польова комендатура 530
II а № 38/40 Тасмно

18. 2. 1940.

Службова характеристика

Старший лейтенант резерву Мірчук з 1. 8. 39 року був прикомандирований в якості офіцера-перекладача до штабу командування тилового армійського району 530 (пізніше Головна польова комендатура 530). Під час польської кампанії він завдяки своїм ґрунтовним знанням мови та відносин в країні надавав надзвичайно цінні послуги командуванню. Під час хвороби ад'ютанта з 13. 9. 39 року до 1. 11. 39 року він його взірцево заміщав, пізніше керував Відділом І с (боротьба зі шпигунством) до свого вибуття 10. 1. 40 року, чим я був повністю задоволений.

Старший лейтенант Мірчук був одним з тих, хто міг швидко освоїтися у будь-яких обставинах та розумно і практично виконати будь-яке завдання. При цьому він був надзвичайно товариською людиною, бадьорим, міцним, корисним та надійним офіцером. Він користувався повною моєю повагою. Товариші його високо цінували.

*підписав барон фон Плото
Генерал-майор*

Штемпель Головної польової комендатури

3.

Wissenschaftliche Arbeiten
vom Jahre 1926 bis 1939

1) Allgemeine Aesthetik. Herausgegeben von der Ukrainischen Akademie der Künste in Prag 1926. S. 108. 4^oUkrainisch.

Ein tschechischer Auszug der ukrainischen Aesthetik im Jahre 1929 in Prag

2) Ukrainische philosophische Bibliographie der letzten Jahre (1921–1926) in den Mitteilungen des Ukr. Wiss. Instituts, Heft 1; S. 60–70; Heft 2; S. 69–75.

3) „O słowiańskiej filozofji“. Próba charakterystyki. Przegląd filozoficzny I. 30. Zeszyt II–III. 1927. Str. 1–21. Polnisch.

4) „Petro Lodyj und seine Übersetzung der ‚Elementa philosophiae‘ von Baumeister.“ Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin, Bd. I; S. 90–110; 1927. Ukrainisch.

- 5) „H. S. Skovoroda, ein ukrainischer Philosoph des XVIII. Jh.“ Zeitschrift für slavische Philologie. Bd. V. Heft 1/2. S. 36–63, 1928.
- 6) „Tolstoj und Skovoroda, zwei nationale Typen“. Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin, Bd. II. S. 24–51, 1929.
- 7) „Philosophische Grundlagen der Weltanschauung Masaryks“, Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten der Ukrain. Univ. in Prag, Bd. II, 1930, S. 1–11. Ukrainisch.
- 8) „Kirche und geistige Leben in der Ukraine (X. – XVI. Jahrh.)“. S. 36–53.
- 9) „Geschichte der religiösen Strömungen in der Neuzeit (XVII–XVIII Jh.)“ S. 78–100. Beide Arbeiten in „Das geistige Leben in der Ukraine in der Vergangenheit und Gegenwart“, Münster 1930.
- 10) „Das geistige Leben der Ukraine im XVI. und XVII. Jahrh.“ In „Ukraine und die kirchliche Union“, S.41–62, Berlin. 1930.
- 11) „Die slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen“ Auszug aus dem am 4. Dezember 1929 in der Kantgesellschaft gehaltenen Vortrage. Kantstudien Bd. XXXV. 1930. S. 403–406.
- 12) „Der Messianismus bei den Slaven“ Jahrbücher für Geschichte und Kultur der Slaven, Jhg. 1930. Heft 2/3. S. 1–32.
Auszug daraus in „Forschungen und Fortschritte. Nachrichtenblatt der deutschen Wissenschaft und Technik“. Berlin. Jhg. 6. Nr. 2.
- 13) „Slavonic Foundations of Masaryks philosophy“ in „Festschrift Th. G. Masaryk zum 80. Geburtstage“. Bonn. 1930. S. 120–132.
- 14) Ukrainische Übersetzung von Kants „Prolegomena“ mit historischer Einleitung und einem philosophischen Wörterbuch. S. XX + 131, Lemberg 1931. Ukrainisch.
- 15) Ukrainische Allgemeine Enzyklopädie. Abt.: Philosophie. Ukrainisch.
- 16) „Die Weltanschauung der ukrainischen Dichterin Lesja Ukrainka“ in Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts Berlin, Bd. III. 1931, S. 111–126.
- 17) „Die Pädagogik der Slaven im XX. Jahrh.“ Historische Abteilung des Handbuches der Erziehungswissenschaft, München. 1930. S. 255–301.
- 18) „The Ukrainian Uniat Church“, The Slavonic Review. Vol. X. No 29. Pag. 377–385. London 1932.
- 19) „Slovanské základy filosofie Masaryka“ Praha – Čin. 1931. S. 94–104. Tschechisch.
- 20) „Der Messianismus von W. Lypynskyj“ in der Gedenkschrift „W. Lypynskyj als Ideologe und Staatsmann“, Užhorod. 1931, S. 40–45. ukrainisch.
- 21) „Christian Wolf und seine Schule in der Ukraine“ in „Germanoslavica“ Jahrg. III. No 3–4. S. 277–291, Prag 1935.
- 22) Dasselbe in ukrainischer Sprache in „Analecta S. Basilii Magni“, Jahrg. 1934. S. 1–12.
Auszug daraus in „Forschungen und Fortschritte, Nachrichtenblatt der deutschen Wissenschaft“. Berlin 1932. No 22. S. 280–281.
- 23) „Das slavische Philosophie in ihren Grundzügen und Hauptproblemen“ Kyrios, Vierteljahrsschrift für Kirchen- und Geistesgeschichte Osteuropas. Königsberg i. Pr. 1936. Heft 1/2. S. 157–175.
- 24) „Die Rolle des Dämonischen bei den Russen und bei den Ukrainern“, Forschungen und Fortschritte. 1936. No 22. S. 272–274.
- 25) „Die Rolle des Dämonischen bei den Ostslaven“, bei De Meesters, Bruxelles 1937. S. 1–21.

26) „Sind synthetische Urteile a priori möglich?“ Arbeiten der ukrainischen historisch-philosophischen Gesellschaft in Prag, Bd. II. S. 1–8, 1937.

27) „Die Grundlagen der Sowjetpädagogik“ in den Schriften der Albertus – Universität: Bolschewistische Wissenschaft und Kulturpolitik, Königsberg. 1938. S. 49–76.

28) „Der Bolschewismus die Ukraine“ Eine Arbeit auf 80 Schreibmaschinenseiten für das Außenpolitische Amt, 1938.

29) „Abriß der Kulturgeschichte der Ukraine“. In japanischer Sprache für ein von Herder herausgegebenes Lexikon.

30) „Deutsche Philosophie in der Ukraine“ in „Deutsche Kultur im Leben der Völker“ (Mitteilungen der Akademie zur wissenschaftlichen Erforschung und zur Pflege des Deutschtums) II. Heft, Jahrg. 1939.

31) „Zur Charakteristik des ukrainischen Volkes – Boden und Blut“ in „Schulrundfunk“ Zweiwochenschrift für die Erziehungsarbeit. Heft 14, Jahrg. 1939/40.

32) „Handbuch der Ukraine“ 600 Seiten druckfertig. Allgemeine Redaktion und Abteilung: „Ukrainische Kultur“.

33) „Ukrainische Kultur im ihren historischen Werden“ 220 Seiten druckfertig für das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin³³.

Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator. Personal Akten J. Mirtschuk M 219. Band II, Bl. 6–4. Маунонув. Опузінал.

4.

Informationsartikel in wissenschaftlichen Zeitschriften

1) Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin. Heft I über die

a) Ukrainische Schewtschenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg S. 21–29

b) Ukrainische wissenschaftliche Institutionen in der Tschechoslowakei S. 29–37

2) Minerva-Zeitschrift. Nachrichten für die Gelehrte Welt. Jahrg. 1926. Heft I. Die Inaugurationsfeier an der Ukrainischen Universität in Prag.

Heft 6: Der Ukrainische Wissenschaftliche Kongreß in Prag Jhg. 1927

Heft 1: Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin.

Heft 8: Der II. Kongreß der slavischen Geographen und Ethnographen in Warschau.

Die Ukrainische Historisch-Philologische Gesellschaft

Heft 9: Das wissenschaftliche Leben in der tschechoslowakischen Republik im Jahre 1936. S. 200–208.

Heft 11/12: Kongreß polnischer Philosophen in Warschau.

3) Kantstudien. Bd. XXXIII. Heft 1/2 1928:

Der II. Kongreß polnischer Philosophen in Warschau.

4) Minerva-Zeitschrift. Zentralblatt für die gelehrte Welt. 6. Jhg.

---

³³ Позиції 32, 33 дописані від руки.

Heft 1/2 1930: Ukrainische Ševčeno-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg.
5) „Bohoslovia“, eine wissenschaftliche Vierteljahrschrift, Bd. IX. Heft 3.
Lemberg: „Der Internationale Philosophenkongreß in Oxford“ S. 267–271.

*Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator. Personal
Akten J. Mirtschuk M 219. Band II, Bl. 9. Машинопис. Оригинал.*

5.

Teilnahme an Wissenschaftlichen Kongressen.

- 1) Der erste Ukrainische Wissenschaftliche Kongress in Prag vom 3. – 7. Oktober 1926. Referat in der philosophisch-pädagogischen Sektion.
- 2) Der III. Kongress für Aesthetik und allgemeine Kunstwissenschaft in Halle, vom 7. – 10 Juni 1927.
- 3) Kongress polnischer Philosophen in Warschau, vom 23. – 28. September 1927. 2 Referate, davon 1 Ref. In Plenum.
- 4) Der V. Internationale Kongress für religionsgeschichte und Religionsphilosophie in Lund (Schweden) vom 27. – 29. August 1929.
Referat in der indogermanischen Sektion.
- 5) Der VII. Internationale Kongress für Philosophie in Oxford, vom 1. – 5. September 1930. 1 Referat in der Sektion, deren Arbeiten der Untersuchung des Verhältnisses zwischen Metaphysik und Religion gewidmet waren.
- 6) Der II. Ukrainische Wissenschaftliche Kongress in Prag, März 1931. Referat in der philosophisch-pädagogischen Sekt.
- 7) Der VI. Internationale Kongress für Religionsgeschichte und Religionsphilosophie in Brüssel, vom 16. – 20. September 1935. Referat.

*Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator. Personal
Akten J. Mirtschuk M 219. Band II, Bl. 10. Машинопис. Оригинал.*

6.

Rezensionen.

- 1) Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven Jahrgang 1928, Bd. IV
Heft 1   D. Cyzewskyj: Die Philosophie in der Ukraine.
                  D. Doroschenko: Mitglied der Akademie M. Sumcov.
                  V. Bidnow: Ustnoje povjestvovanije.
                  St. Tomasivsky: Der Metropolit Illarion.
Heft 2.   Scerbakivskyj: Ukrainische Ornamentik.

Jahrg. 1929, Bd. V.
Heft 1.   Hrusevsky: Die religiös-nationale Wiedergeburt in der Ukraine im
XVI. und XVII. Jahrh.
                  Ohijenko: Geschichte der Ukrainischen Kultur.

- Jahrgang 1931.
Joseph Turdy: „Slavische Philosophie“ aus dem Sammelwerk „Slovane“.
Jahrgang 1934, Bd. X.
Heft 3/4
E. Lemberg: Grundlagen des nationalen Erwachens in Böhmen S. 585–586.
R. Bittner: Herders Ideen S. 582–585.
- 2) Zeitschrift für slavische Philosophie, Jahrg. 1928. Bd. V. Heft 1/2:
Bahalij, D.: H. S. Skovoroda.
- 3) „Slavia“, Casopis pro slovansou filologii, Jahrg. XIII, Heft 4.
Oljancyn: Hryhotij Skovoroda, S. 725–727.
- 4) Analecta Ordinis S. Basilii Magni, T. VI Fasc. 1–2
V. Bidnow: A. Zernikow und seine dogmatischen Traktate.
K. Bittner: I. G. Herders Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit und ihre Auswirkungen bei den slavischen Hauptstämmen.
A. Brackmann: Die Anfänge der Slavenmission und die renovation imperii, im J. 800.
5) Germanoslaviana.
Tatarkiewicz: Geschichte der polnischen Philosophie u. a.
- 6) Kyrios III Jahrg. Heft 1/2.
A. Pinkevich: Science and education in U. S. S. R.
Beatrice King: Changing Man. educational System of the U. S. S. R.
- 7) Kulturberichte des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts.

Humboldt–Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator. Personal Akten J. Mirtschuk M 219. Band II, Bl. 11. Машинопис. Оригінал.

Джерела та література

1. Архівна україніка в Канаді: довідник / Упорядники: І. Матяш (керівник), Р. Романовський, М. Ковтун та ін.; Держкомархів України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства, Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту. – К., 2010. – 882 с.
2. Боряк Г. В. Зарубіжні архіви та зарубіжна архівна україніка // Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / Редкол.: Я. С. Калакура (гол. ред.) та ін. – К., 1998. – С. 105–130.
3. Бурім Д. В., Курасв О. О., Мищик Ю. А., Себта Т. М. Україніка в архівах і бібліотеках Німеччини // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2007. – Том 15. – С. 141–147.
4. Бурім Д. В., Курасв О. О., Мищик Ю. А., Себта Т. М. Архівна і бібліотечна україніка в Німеччині // Українська архівна енциклопедія. – К., 2008. – С. 109–114.
5. Бурім Д. В., Кучерук О. С., Маврін О. О. Наукова та видавнича діяльність Наукового товариства імені Шевченка в Європі. – К., 2007. – 528 с.
6. Бурім Д. В. Два погляди на історію конфлікту 1930–1931 рр. в Українському науковому інституті в Берліні // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 474–490.
7. Бурім Д. В. До історії конфлікту 1930–1931 років в Українському науковому інституті в Берліні: листи Дмитра Дорошенка і Олександра Скоропис-Йолтуховського до голови Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові професора Івана Раковського // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. Наукові

- довіді Всеукраїнської конференції (Київ, 19–20 листопада 1996 року). – К., 1997. – Частина перша. – С.268–279.
8. Бурім Д. В. Науково-організаційна, викладацька та дослідницька діяльність Д. І. Дорошенка в першій період існування Українського наукового інституту в Берліні (1926–1931 рр.) // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 491–511.
9. Бурім Д. В. Організація українських націоналістів і Гетьманський центр в боротьбі за Український науковий інститут в Берліні та позиція німецьких урядових кіл (1933 р.) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія „Історія, економіка, філософія” Вип. 7–8 Український консерватизм і гетьманський рух: Історія, ідеологія, політика / Гол. ред. Ю. І. Терещенко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2005. – С. 185–195.
10. Валявко І. Українка в Бахметевському архіві Колумбійського університету // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: історичні науки. – Вип. 5: Матеріали Першої міжнародної наукової конференції «Українська діаспора: проблеми дослідження». – Острого; Торонто; Нью-Йорк, 2005. – С. 137–162.
11. Гирич І. Б. Канадський архів Андрія Жука // Молода нація: альманах. – 2002. – № 3. – С. 168–176.
12. Збірник на пошану Івана Мірчука (1891–1961) / За редакцією О. Кульчицького. – Мюнхен; Нью-Йорк; Париж; Вінніпег, 1974. – 312 с.
13. Кураєв О. О. Архівна україніка в державних архівах Берліна: Документи стосовно політики Німеччини в українському питанні 1913–1918 рр. // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. Міжвідомчий збірник наукових праць. – К., 2006. – Вип. 8. – С. 141–149.
14. Кураєв О. О. Політика Німеччини й Австро-Угорщини в Першій світовій війні: український напрямок. – К., 2009. – 456 с.
15. Кураєв О. О. Українська проблема у політиці Берліна та Відня у Першій світовій війні (1914–1918). – К., 2006. – 247 с.
16. Матяш І. Б. Архівна україніка в Канаді: історіографія, типологія, зміст. – К., 2008. – 152 с.
17. Мицик Ю. А. Виправлення поміченої помилки // Український археографічний щорічник. – К., 2002. – Вип. 7. – С. 508–509.
18. Мицик Ю. А. Огляд джерел з історії України та Росії XV–XIX ст. в збірниках ФРН // Український археографічний щорічник. – К., 1999. – Вип. 3–4. – С. 110–140.
19. Момрик М. Українські архівні збірки при Національному архіві Канади // Архіви України. – 1995. – № 1/3. – С. 79–87.
20. Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К., 2008. – 688 с.
21. Палієнко М. Г. Українські архівні осередки в Північній Америці // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. праць. – Число 6 (7): У 2-х ч. – К., 2001. – Ч. 2. – С. 253–265.
22. Палієнко М. Г. Українські архівні центри за кордоном // Нариси з історії архівної справи в Україні. – К., 2002. – С. 537–558.
23. Палієнко М. Г., Срібняк І. В. Матеріали колекції Андрія Жука Національного архіву Канади як джерело вивчення історії України // Спеціальні галузі історичної науки: Збірник на пошану Марка Якимовича Варшавчика. – К., 1999. – С. 168–175.
24. Песчаній О. О. Українці міжвоєнної доби в мюнхенських архівах // Український археографічний щорічник. – К., 2002. – Вип. 7. – С. 124–132.
25. Себта Т. Українка в Берлінській державній бібліотеці Пруської культурної спадщини та Федеральному архіві в Берліні // Архіви України. – 2007. – №№ 1–3. – С. 215–249.
26. Українська архівна енциклопедія / Редколегія: І. Б. Матяш (голова) та ін. – К., 2008. – 882 с.
27. Ярш В., Сулима М. та ін. Українці в Берліні. 1918–1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди 37'їзду 5-го вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада. / Редактор: Верига В. – Торонто, 1996. – 256 с.

28. Golczewski Frank Deutsche und Ukrainer. 1914–1918. – Paderborn; München; Wien; Zürich, 2010. – 1085 S.
29. Kulinitich Ivan Ukrainisch-deutsche Wissenschaftsbeziehungen in den Jahren 1922 bis 1932 // Deutschland – Sowjetunion. – Berlin, 1966. – S. 64–72.
30. Kumke Carsten Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin: Zwischen Politik und Wissenschaft // Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. – 1995. – Nr. 43. – S. 218–253.
31. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Nr 878; Auslandswissenschaftliche Fakultät (1940–1944).
32. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Rektor und Senat (1835–1945). Nr. 233. Auslandswissenschaftliche Fakultät.
33. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Rektor und Senat (1835–1945). Nr. 234. Auslandswissenschaftliche Fakultät (1940–1944).
34. Humboldt-Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten Prof. Dr. Z. Kuziela. K 447.
35. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Georg Leibbrandt. – L 90.
36. Humboldt-Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). PPersonal Akten Doz. V. Leontowitsch. L 269.
37. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Friedrich Meinecke. M 140. Bände 1–3.
38. Humboldt-Universität zu Berlin. Archiv. Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten Prof. Dr. J. Mirtschuk. M 219. Bände I–II.
39. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Anton Palme. P. 19.
40. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Prof. Dr. Clemens Scharschmidt. S. 25.
41. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Personal Akten. Max Vasmer. V 7. Bände 1–5.
42. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Bestand Rektor und Senat (1835–1945). Nr. 976 Politische Vereine (1928–1931); Nr. 902. Sonstige politischen Vereine. 8) Ukrainische Studenten-Gruppe.
43. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Nr. 547. Ukraine-Institut. 1926–1927.
44. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Universitätskurator (1819–1945). Nr. 895. Ukraine-Institut. Dezember 1928 – November 1934.
45. Universitätsarchiv der Humboldt-Universität zu Berlin (Berlin). Bestand Wirtschaftshochschule Berlin (1906–1945). Nr. 854. Tätigkeitsberichte des Ukrainischen Instituts 1933–1941.
46. Voigt Gerd Das ukrainische wissenschaftliche Institut in Berlin 1926–1945 // Zur Ukrainepolitik des deutschen Imperialismus. – Jena, 1969. – S. 118–156.

Дмитро Бурім (Київ, Україна). Україніка в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина): Матеріали до біографії професора Івана Мірчука

В публікації досліджується україніка в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина), розглядаються матеріали до біографії професора Івана Мірчука.

Ключові слова: зарубіжна україніка, Архів Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина), українська еміграція, Іван Мірчук.

Дмитрий Бурим (Киев, Украина). Украиника в Архиве Университета Гумбольдта (Берлин, Германия): Материалы к биографии профессора Ивана Мирчука.

В публикации исследуется украиника в Архиве Университета Гумбольдта (Берлин, Германия), исследуются материалы к биографии профессора Ивана Мирчука

Ключевые слова: зарубежная украиника, Архив Университета Гумбольдта (Берлин, Германия), украинская эмиграция, профессор Иван Мирчук.

Dmytro Burim (*Kyiv, Ukraine*). **Ukrainika in the Humboldt University Archives (Berlin, Germany): materials to the biography of Professor Ivan Mirchuk.**

Ukrainika in the Humboldt University Archives (Berlin, Germany) is analyzed; materials to the biography of Professor Ivan Mirchuk are examined.

Key words: foreign Ukrainika, the Humboldt University Archives (Berlin, Germany), Ukrainian émigrés, Professor Ivan Mirchuk.